

وضعیت کتاب‌های آموزشی دوره تحصیلی ابتدایی
طی سال‌های ۹۰ تا ۹۲

کتاب‌های کمک‌درسی در مسیر صعود

نجوا اسیوند

کارشناس کتاب‌نامه دوره ابتدایی

یک سال پیش از آن مورد بررسی قرار می‌گیرد و کتاب‌های قبل از این تاریخ غیر مرتبط قلمداد می‌شود. همچنین کتاب‌هایی که قبلاً یک بار مورد بررسی قرار گرفته و مناسب یا نامناسب تشخیص داده شده بوده‌اند در شمار کتاب‌های غیرمرتبط تکراری قرار می‌گیرند و از چرخه بررسی خارج می‌شوند. به این جمع باید محدود کتاب‌هایی را هم اضافه کرد که از سوی ناشران ارسال می‌شود ولی به لحاظ موضوعی ارتباطی با نظام آموزش و پرورش ندارند. بیشتر این کتاب‌ها پس از بررسی کارشناسی مشخص می‌شوند. به این ترتیب منظور از کتاب‌های غیرمرتبط، این سه دسته است.

جدول شماره ۲، نشان می‌دهد که بیشترین کتاب‌های غیرمرتبط این دوره طی سه سال، با ۲۳ درصد، متعلق به سال ۱۳۹۱ بوده است؛ در حالی که این رقم در سال ۱۳۹۰ فقط به ۸ درصد بالغ شده است و در سال ۱۳۹۲ نسبت به سال قبل از آن به این رقم حدود ۶ درصد کاهش یافته و به ۱۷ درصد رسیده است. (جدول شماره ۲)

اما وضعیت کتاب‌های مناسب نیز در سال ۱۳۹۱ دچار نوسان غیرمنتظره شده است. در این سال درصد کتاب‌های مناسب از ۵۷ درصد به ۵۰/۴ درصد کاهش یافته که رقمی قابل ملاحظه است. اما بلافاصله در سال بعد، یعنی ۱۳۹۲، این درصد مجدداً سیر صعودی یافته و به ۵۶ درصد رسیده است که فقط اندکی از سطح میانگین سال ۱۳۹۰ پایین‌تر است. (جدول شماره ۳).

کتاب‌های رسیده

مقایسه کتاب‌های دوره ابتدایی که به دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی، طی سال‌های ۹۰ تا ۹۲، رسیده همواره از سیری صعودی برخوردار بوده به طوری که کتاب‌های رسیده، در سال ۹۰ از ۸۳۹ عنوان به ۹۶۵ عنوان در سال ۹۱ و ۱۳۲۷ عنوان در سال ۹۲ افزایش یافته است. به عبارت دیگر در سال‌های ۹۲ و ۹۳ به ترتیب ۱۵ و ۳۷/۵ درصد رشد حاصل شده است که در مقایسه سال ۹۲ با دو سال قبل از آن، رشدی برابر با ۵۸ درصد را نشان می‌دهد. (جدول شماره ۱).

این رشد غیرمنتظره و افزایش قابل ملاحظه تعداد کتاب‌ها در سال ۱۳۹۲، تا حد زیادی به دلیل ورود کتاب‌های داستانی به دبیرخانه مجموعه در این سال بوده است که برای نخستین بار به کتاب‌های مورد بررسی افزوده شده است.

جدول ۱: کتاب‌های رسیده دوره ابتدایی در سال‌های ۹۰، ۹۱، ۹۲

۱۳۹۰		کتاب‌های رسیده
درصد رشد	فراوانی	
-	۸۳۹	۱۳۹۰
۱۵	۹۶۵	۱۳۹۱
۳۷/۵	۱۳۲۷	۱۳۹۲

کتاب‌های مناسب، کتاب‌های نامناسب

پیش از توضیح این بخش باید یادآوری کرد که در دبیرخانه سامان‌دهی، بنابر قاعده معمول، کتاب‌های چاپ اول هر سال و

جدول ۲: مقایسه وضعیت کتاب‌های رسیده و بررسی شده دوره ابتدایی در سال‌های ۹۰، ۹۱، ۹۲

موضوع	۱۳۹۰		۱۳۹۱		۱۳۹۲	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
کتاب‌های بررسی شده	۷۷۶	٪۹۲	۷۴۱	٪۷۷۸	۱۰۸۴	٪۸۲/۶۰
کتاب‌های غیر مرتبط	۶۳	٪۸	۲۲۴	٪۲۳/۲	۲۳۱	٪۱۷/۴۰
کتاب‌های رسیده	۸۳۹	۱۰۰	۹۶۵	۱۰۰	۱۳۲۷	۱۰۰

جدول ۳: مقایسه وضعیت کتاب‌های مناسب و نامناسب دوره ابتدایی در سال‌های ۹۰، ۹۱، ۹۲

موضوع	۱۳۹۰		۱۳۹۱		۱۳۹۲	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
کتاب‌های مناسب	۴۴۱	٪۵۷	۳۷۴	٪۵۰/۴	۶۰۷	٪۵۶
کتاب‌های نامناسب	۳۳۵	٪۴۳	۳۶۷	٪۴۹/۵	۴۷۷	٪۴۴
کتاب‌های بررسی شده	۷۷۶	۱۰۰	۷۴۱	۱۰۰	۱۰۸۴	۱۰۰

که منطبق با سرفصل‌های کتاب درسی‌اند و اغلب در صدد تثبیت آموخته‌های کتاب درسی با تکرار و تمرین هستند و به همین دلیل اغلب برای یک پایه مشخص تدوین می‌شوند و برای پایه‌های دیگر غیرقابل استفاده‌اند.

در هر حال این رقم در سال ۹۱، با افزایشی قابل توجه، به رقم ۴۶ درصد بالغ می‌شود و در سال بعد یعنی ۹۲ دوباره روند کاهشی در پیش می‌گیرد و به ۳۱ درصد می‌رسد.

بیشتر همکاران من در دبیرخانه معتقدند علت این تغییر ناگهانی در افزایش کتاب‌های کمک درسی گران شدن قابل توجه قیمت کاغذ بود که موجب شد ناشران آموزشی بخشی از سرمایه‌های خود را به تولید این گروه از کتاب‌ها اختصاص دهند

ناگفته نماند که درصد کتاب‌های مناسب، به‌طور کلی، چنان‌که قبلاً نیز از سوی مسئولان یادآوری شده است، در طی سال‌های فعالیت دبیرخانه سیری صعودی داشته و به‌طور میانگین از ۱۸/۵ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۵۸/۵ درصد در سال ۱۳۹۲ بالغ شده است. نمودار شماره یک به نحو گویایی نسبت میان کتاب‌های مناسب و کتاب‌های رسیده را طی سه سال ۹۰ تا ۹۲ باز می‌نماید.

مقایسه کتاب‌های کمک‌درسی و کمک‌آموزشی

با توجه به جدول شماره ۴، در سال ۹۰، ۲۴ درصد کتاب‌های بررسی شده، کمک‌درسی بوده‌اند. می‌دانید که کتاب‌های کمک‌درسی به آن دسته از کتاب‌های آموزشی گفته می‌شود

جدول ۴: مقایسه کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک درسی مناسب در سال‌های ۹۰، ۹۱، ۹۲

نوع کتاب	کتاب‌های بررسی شده	کمک درسی	درصد
۹۰	۷۷۶	۱۸۵	۲۴
۹۱	۷۴۱	۳۳۹	۴۶
۹۲	۱۰۸۴	۳۲۴	۳۱

جدول ۵: مقایسه کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی مناسب در سال‌های ۹۰، ۹۱، ۹۲

نوع کتاب	کتاب‌های کمک درسی	تعداد کتاب‌های مناسب	درصد کتاب‌های مناسب
۹۰	۱۸۵	۴۸	۲۶
۹۱	۳۳۹	۱۱۸	۳۵
۹۲	۳۲۴	۱۱۱	۳۴

با اندکی جابه‌جایی همواره در بین سه موضوعی که از بیشترین فراوانی برخوردار بوده‌اند، حضور داشته‌اند. ریاضی سومین موضوعی است که طی دو سال اخیر به این جمع راه یافته است؛ در حالی که در سال ۱۳۹۰ موضوع علوم تربیتی در این جایگاه قرار داشته است.

به عبارت دقیق‌تر، در سال ۱۳۹۰ موضوعات علوم تجربی، فارسی و علوم تربیتی از بیشترین فراوانی برخوردار بوده‌اند. در سال ۱۳۹۱ موضوعات ریاضی، فارسی، علوم تجربی و در سال ۱۳۹۲ موضوعات فارسی، علوم تجربی، ریاضی در این جایگاه قرار داشته‌اند. چنان‌چه ملاحظه می‌شود در سال ۹۲ ریاضی در رتبه سوم قرار گرفته، در حالی که در سال قبل رتبه نخست را به خود اختصاص داده است.

بررسی‌های آماری نشان می‌دهد کتاب‌های با موضوع قرآن، کار و فناوری و تربیت‌بدنی از کمترین فراوانی نسبت به بقیه حوزه‌های درسی برخوردارند.

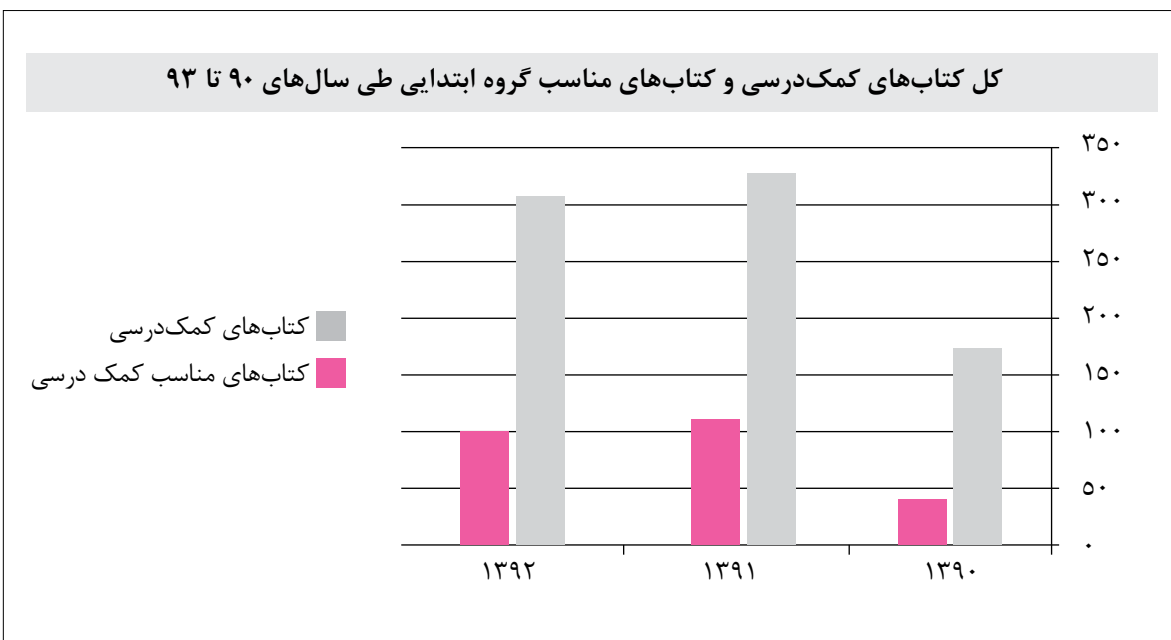
که از فروش مطمئن‌تری برخوردار است و خانواده‌ها حاضرند برای آن بهای بیشتری بپردازند.

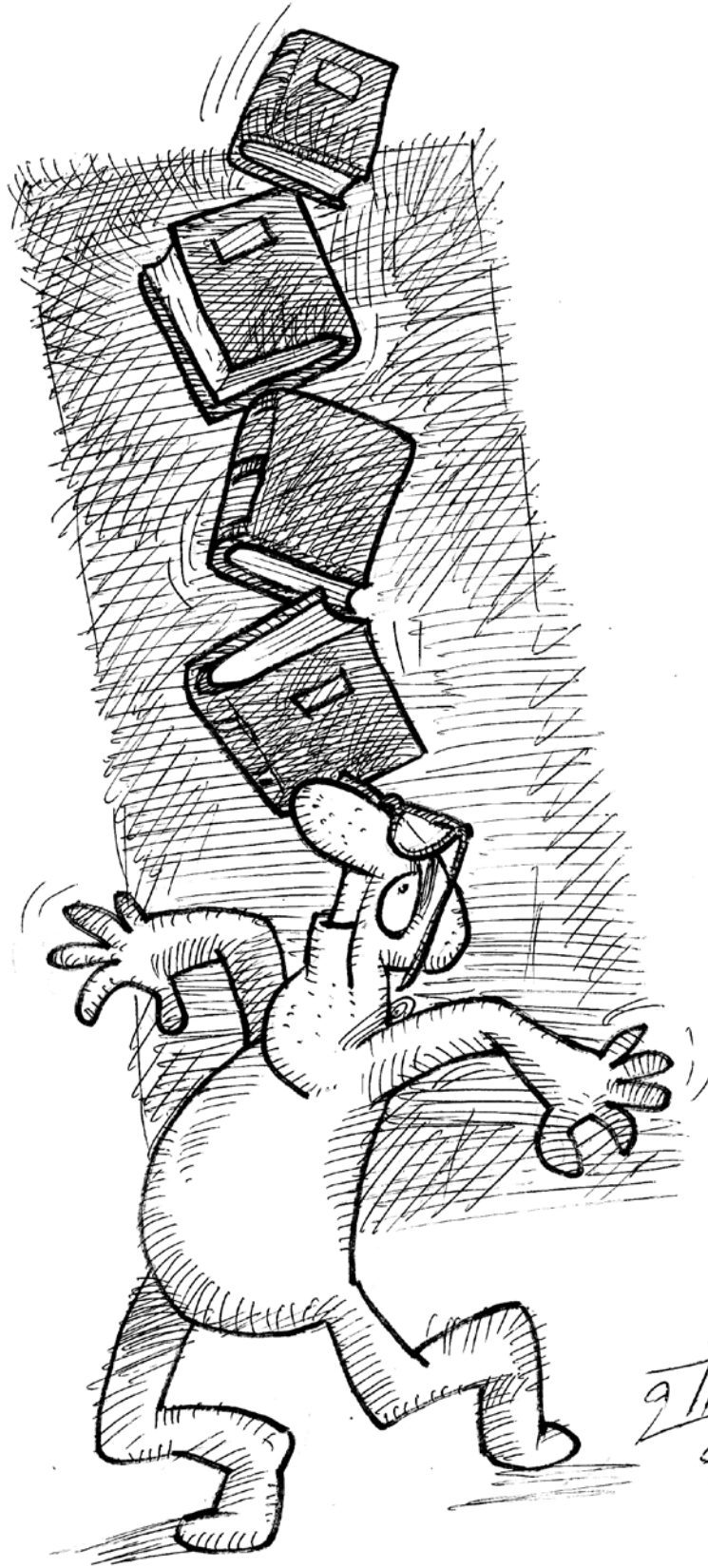
کاهش درصد کتاب‌های مناسب در سال ۱۳۹۱ نسبت به سال قبل و بعد آن نیز با این تحلیل تطبیق می‌کند. زیرا کتاب‌های کمک‌درسی به‌طور معمول قدری کمتر از کتاب‌های آموزشی دیگر مناسب تشخیص داده می‌شوند.

جدول شماره ۵ نیز گویای آن است که کیفیت کتاب‌های کمک‌درسی در سال‌های ۹۱ و ۹۲ در مقایسه با سال ۹۰ افزایش یافته است؛ به‌طوری که این رقم در سال ۹۱ معادل ۳۵ و در سال ۹۲ معادل ۳۴ درصد بوده است. به‌نظر می‌رسد تغییر نظام آموزشی و رویکردهای کتاب‌های جدید درسی در دوره ابتدایی، در افزایش کیفیت کتاب‌های کمک‌درسی بی‌تأثیر نبوده است.

مقایسه موضوعات درسی در سال‌های ۹۰ تا ۹۲

در طی سال‌های مورد بررسی، دو درس فارسی و علوم تجربی،

طراح: سعید رزاقی